

УДК 316.6

Чиркова Т.І.

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ ШЛЮБНИХ ПАР У ПРАКТИЦІ СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Чиркова Т.І. Етнопсихологічні особливості інтернаціональних шлюбних пар у практиці сімейного консультування. У статті проаналізовано етнопсихологічні особливості інтернаціональних шлюбних пар у практиці сімейного консультування. Вивчено вплив соціокультурних особливостей комунікативної взаємодії шлюбного подружжя з різних етносів на вербальному та невербальному рівнях на міжособистісні взаємини. Виявлено такі етнопсихологічні чинники сумісності подружніх поліетнічних партнерів: культура спілкування в межах дотримання національних традицій, мотивація до міжкультурної інтеграції сімейних взаємин, відповідність психологічних ролей партнерів їхнім очікуванням, етнопсихологічні настановлення, міжетнічне взаєморозуміння. Розроблено психокорекційну програму з формування комунікативних навичок у певному міжетнічному оточенні й гнучкого образу реального «Я» в подружніх пар з порушеннями у функціонально-рольовій взаємодії.

Ключові слова: сімейне консультування, менталітет, етнічний психолог, поліетнічні сім'ї, задоволеність шлюбом, психологічна сумісність, міжетнічні взаємини, рольові очікування, етноси, сімейний конфлікт.

Чиркова Т.И. Этнопсихологические особенности интернациональных супружеских пар в практике семейного консультирования. В статье проанализированы этнопсихологические особенности международных супружеских пар в практике семейного консультирования. Изучено влияние социокультурных особенностей коммуникативного взаимодействия супругов с разных этносов на вербальном и невербальном уровнях на межличностные отношения. Выявлены следующие этнопсихологические факторы совместимости супружеских полиэтнических партнеров: культура общения в рамках соблюдения национальных традиций, мотивация к межкультурной интеграции семейных взаимоотношений, соответствие психологических ролей партнеров их ожиданиям, этнопсихологические установки, межэтническое взаимопонимание. Разработано психокоррекционную программу по формированию коммуникативных навыков в определенном межэтническом окружении и гибкого образа реального «Я» у супружеских пар с нарушениями в функционально-ролевой взаимодействии.

Ключевые слова: семейное консультирование, менталитет, этнический психолог, полиэтнические семьи, удовлетворенность браком, психологическая совместимость, межэтнические отношения, ролевые ожидания, этносы, семейный конфликт.

Постановка проблеми. Внаслідок глобальних соціально-економічних процесів, міжетнічних конфліктів і непорозумінь у більшості етносів сучасна поліетнічна сім'я зазнає кризових змін. В історії становлення етносів завжди був поділ на «своїх» і «чужих», що залишило в підсвідомості поколінь образи-архетипи, здатні підвищити тривожність, особистісно-групову конфліктність. Сьогодні досить поширеними є міжнаціональні шлюби, які можуть зазнавати соціокультурних впливів колективного несвідомого. Соціально-психологічна проблематика інтернаціонального подружжя є актуальною для вивчення як зарубіжною, так і вітчизняною психологією. Приналежність шлюбних партнерів до різних етносів у ситуації сімейних конфліктів може посилювати емоційне напруження, спричиняти зниження задоволеності сімейними стосунками на крос-культурному тлі різних цінностей (особливо релігійних), очікувань та моделей поведінки. Прикладні дослідження сімейних міжетнічних взаємин у поєднанні з практикою психологічного консультування у вітчизняній психології майже відсутні. Тому особливо важливим є дослідити соціально-психологічні особливості поліетнічного шлюбного подружжя з метою надання йому успішної психологічної допомоги етнічним психологом-консультантом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Крос-культурним дослідженням притаманні як якісні, так і кількісні способи наукового пошуку у методології, які тривалий час традиційно взаємодіють між собою. ХХ ст. відзначилося феноменом систематичного вивчення культури та консультування.

Науковий інтерес до дослідження поліетнічних культур та їхнього впливу на психічне здоров'я був проявлений психоантропологією й антропологією впродовж майже сторіччя, після чого перемістився в практику етнічного психологічного консультування в сучасних європейських суспільствах світу. Серед сучасних дослідників цього напрямку можна назвати таких учених, як О.Ф. Бондаренко [1; 2], С. Паттерсон [10], Н. Пезешкіан [6; 7].

Дослідження механізмів порушення рольової взаємодії в сім'ї з метою розробки методів профілактики сімейних конфліктів з урахуванням рольових очікувань займалися О.Ф. Бондаренко [1; 2], П.П. Горностай, Л.В. Долинська, С.Д. Максименко, В.Б. Ольшанський, Т.М. Титаренко [8], G. Ivey [9], N. Patterson [10], D. Singha [11] та ін.

Мета статті полягає у дослідженні етнопсихологічних особливостей подружніх інтернаціональних пар у контексті сімейного консультування; розробці психокорекційної програми з

формування комунікативних навичок й гнучкого образу «Я» в поліетнічних подружніх пар з порушеннями у функціонально-рольовій взаємодії.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У практиці етнічного сімейного консультування є певні складнощі, пов'язані з крос-культурним вивченням етносу, його національними цінностями, звичаями й традиціями, неузгодженістю сімейно-рольових очікувань сімейних партнерів, що може спричинювати психологічні проблеми. Психологічне консультування може бути ускладненим ще й незрозумілим для етнічного психолога соціальним оточенням, мовними бар'єрами, специфічними умовами Інтернет-мережі чи засобів ЗМІ, через які іноді здійснюється діалог психолога з клієнтами.

У зв'язку з такою науковою ситуацією Ф.Ю. Василюк пропонує розвивати власну психологічну практику, що дозволило б розробити етнопсихологічну методологію у крос-культурному підході. Коли вона включиться у психологічну практику в прикладному аспекті, «психологічна теорія реалізує психотехнічний підхід» [3, с. 209]. У нашому дослідженні вагомим є вивчення саме комунікативних соціально-психологічних характеристик сімейних партнерів з різних етносів з метою успішного їх крос-культурного консультування.

У контексті психологічного консультування інтернаціональних подружніх пар «етнопсихолог має вивчати соціально-психологічні особливості спілкування різних націй, таких, наприклад, як просторова дистанція у спілкуванні, психологія жестів, мистецтво ведення розмови» [5, с. 3–5].

Крос-культурне консультування здійснюється, як правило, на вербальному рівні, не приділяючи гідної уваги невербальному аспекту в міжетнічному спілкуванні. Основною проблемою, яка виникає при вербальній комунікації міжнаціональної пари, є міжетнічне непорозуміння, передусім, в культурно-побутовій сфері. Якщо розглядати ситуації із досліджуваною парою, коли партнерка належала до громадянства України, а партнер – іноземець, то однією з найбільших проблем на шляху взаєморозуміння є почуття самотності. Наведемо цитати зі слів досліджуваних: «Він мені надсилав красиве озеро з лебедем, я, звісно, розумію, що це символ вірності і все таке. А мені, натомість, кортить у відповідь написати: «а білий лебідь на пруду...», і поприколковатися з цього». І звідси виникає справжня міжкомунікаційна проблема пояснення з іншомовної, іноземної культури, що те, що є трагедією для людства на рівні загального світу – криміналізованість країни, для людей нашої культури – є приводом для сміху, та навіть цілий музичний напрямок побудований на цьому феномені – шансон, у тексті пісень якого громадяни наших держав – пострадянського витоку – сміються над соціальним явищем доволі брутального характеру.

Таку ж саму характерну проблему клієнти сімейного консультування описують у випадках пояснень іноземним партнерам, чому вітчизняним представникам так смішно при перегляді наших фільмів на кшталт «Іван Васильович змінює фах...» і так далі. У популярних соцмережах досить часто фігурує малюнок, а якому зображений головний герой «Шурік» із кінострічки «Пригоди Шуріка» режисера Л. Гайдая – і надпис: «Якщо вам не шкода пташку, то нам з вами нема про що говорити». І весь цей культурний бекграунд з наших фільмів, кліпів, гумористичних програм, пісень особливої своєрідної рок-культури, на якому зростало пострадянське покоління, яке зараз актуально створює сім'ї, не говорячи вже про шедеври слов'янської літератури, наразі намагається знайти спільну мову із партнером із зовсім іншого світу, де вже давно не тільки мають місце, а вже навіть трансформуються явища, які тільки стають частиною нашої культури.

Шлюбні партнери, представники культури пострадянських держав, у парі, долаючи мовний бар'єр, намагаються, певна річ, пояснити гумор та цікавість матеріалу від прочитаного або відеоперегляду, але це виявляється майже в кожному випадку проблемою, особливо на початку сімейних стосунків. Цікавим фактом є те, що представники різних ментальностей, навіть якщо вони зростали у спільних системах політичного та соціального устрою, набагато краще знаходять спільну мову, їм є набагато більше про що поговорити, про що пожартувати та зрозуміти одне одного.

Так, наприклад, спілкування та встановлення міжособистісного порозуміння партнерів української національності із німцями з колишньої НДР проходить набагато легше, ніж із західними німцями з території, яка від самого початку історично належала до ФРН. Було виявлено, що при встановленні міжособистісного контакту комунікація партнерів містила багато схожого, адже обидві системи – колишніх СРСР та НДР, як соціалістичних республік, мали схоже тоталітарне коріння, основу комунікацій, культурні патерни. Східні німці краще розуміють побутові проблеми, символи спільного стилю культури, маркери соціалізму – фільми, літературу, та посміхаються, пригадуючи, наприклад, піонерську організацію. Тобто міжетнічні контакти в схожих суспільних системах, навіть з різним менталітетом, є більш успішнішими.

Безумовно, вербальна комунікація є вагомою для розв'язання сімейних психологічних проблем, покращення взаєморозуміння в діалогах, обговореннях, дотриманні міжкультурних звичаїв. Для цього необхідно вивчати культуру країни свого партнера на рівні побуту, телебачення, книжок, кіноіндустрії тощо. Під час практичного консультування поліетнічних пар досить часто виявляється,

що їхня низька комунікативна та соціокультурна компетентність водночас з мовними бар'єрами є причиною непорозумінь між поліетнічними сімейними партнерами.

Шлюбні партнери з різних етносів зазначають, що їм є незрозумілою також традиційна та загальноприйнята система юридичного оформлення шлюбних взаємин. Яскравим прикладом цього є шлюбний контракт, укладання якого є нормою для багатьох західноєвропейських або американських громадян, а на теренах країн із пострадянським минулим цей факт ще досі викликає багато суперечок, є спірним питанням, та аж ніяк не може не викликати одночасну згоду з боку партнера з іншого етносу, для якого це питання лежить у сфері не скільки фінансової, скільки моральної етики, внутрішнього конфлікту, проблеми сімейної довіри.

Учасники сімейного консультування з моноетнічної групи зазначають, що найважливішим у сімейному спілкуванні є задоволення їхніх потреб в сім'ї, пов'язаних із взаєморозумінням, підтримкою один одного, виправданими рольовими очікуваннями. В той самий час, деякі іноземні партнери висловлюють подив дослівно: «А хіба це найголовніше?». Для них більш важливою завжди є професійна самореалізація, вони є більш індивідуалістами [9].

Поліетнічні мовні контакти мають свої психологічні переваги. Цікавим є факт, що іноземна мова знімає емоційне навантаження, начебто «перекриваючи» його на лінгвістичному, аналітичному рівні [1; 2; 6]. Під час промовляння іноземних слів та речень знижується рівень емоційного напруження та хвилювань [10].

Невербальне спілкування поліетнічного подружжя здійснюється з допомогою пози, міміки, жестів, виразу обличчя, встановлення зорового контакту між співбесідниками, дотримання/порушення дистанції особистісного простору, дотику [6, с. 14]. Невербальні комунікації містять етнопсихологічні відмінності, та для того, щоб зрозуміти ці відмінності, треба глибоко занурюватися у вивчення культури свого партнера, і це також має бути взаємний постійний крок подружжя назустріч одне одному [7, с. 11]. Проте партнери, на жаль, не завжди прагнуть до взаєморозуміння. Кожному з них необхідно пройти шлях до усвідомлення необхідності пізнання близької людини, емпатійного співпереживання і надання їй психологічної підтримки.

Культуру вбрання можна також віднести до невербального вияву комунікацій. Те, як одягається партнер, який одяг обирає, чим керується при його виборі, дійсно впливає на взаєморозуміння та виникнення труднощів в міжетнічній комунікації. Так, представники мусульманської культури дотримуються релігійних традицій. В їх контактах з сімейними партнерами українського етносу можуть бути непорозуміння щодо християнського одягу [11]. З огляду на ці факти, консультант повинен враховувати та пояснювати міжнаціональній шлюбній парі невербальні та вербальні прояви непорозумінь у комунікативній взаємодії партнерів задля запобігання конфліктів.

Психологічне консультування поліетнічних сімейних пар та проведене з шлюбними партнерами емпіричне дослідження за допомогою анкетування та опитування уможливило виділення закономірностей щодо функціонально-рольової взаємодії інтернаціонального подружжя.

У дослідженні взяло участь 25 молодих пар (один із партнерів – представник української чи російської національності, інший – поляк, грузин, німець або араб) віком до 35 років, які отримували консультації в центрі сім'ї «Родинний дім» м. Києва.

Аналіз результатів дослідження показав, що 28 % поліетнічних партнерів мали високий рівень задоволеності шлюбом, психологічної сумісності, узгодженості рольових очікувань свого партнера й комунікативної толерантності. Ці пари мотивовані на вивчення міжетнічних цінностей й максимальне задоволення потреб свого партнера.

Таку модель сім'ї сучасні дослідники назвали егалітарною. В ній виконання сімейних ролей реалізуються на основі узгодження сімейних питань, справедливого розподілу сімейних обов'язків з урахуванням поваги партнерів один до одного, взаєморозуміння й взаємодопомоги. На основі такої міжособистісної взаємодії досягається сімейно-рольова сумісність, яка «на соціально-психологічному і соціокультурному рівнях визначається узгодженістю сімейних цінностей, ролей, життєвих позицій, мотивів соціальної поведінки» [4, с. 262].

У 38 % спостерігається сімейно-рольова несумісність, неузгодженість рольових очікувань з поведінкою свого партнера, низький рівень задоволеності шлюбом, емоційна відчуженість, прагнення одного або двох партнерів до лідерства в подружній взаємодії та інші суперечності сімейних ролей, які впливають на незадоволення потреб в шлюбі. Поліетнічне подружжя з відносно емоційно нестабільних сімей (36 % партнерів) є також емоційно незалежними, проте в стресових для сім'ї ситуаціях може проявляти не достатню міру згуртованості й комунікативної толерантності задля розв'язання сімейних проблем.

На основі даних психологічного консультування поліетнічних пар ми дійшли висновку, що рольові очікування партнерів впливають на задоволення шлюбом за умови добре розвинених міжетнічних комунікативних навичок, релігійної толерантності до представників етносу свого

партнера, певних особливостей ментальної самосвідомості, що виражається в рефлексії образів свого «Я», емоційній підтримці партнерами один одного, партнерській рівності статевих ролей, гнучкому розподілі сімейних обов'язків з усвідомленням своєї відповідальності за сім'ю й позитивну атмосферу в ній.

Емпірично досліджені поліетнічні особливості партнерів з різних етносів є оптимальними внутрішніми ресурсами для розв'язання психологічних проблем клієнтів. Для їх актуалізації психолог своїми запитаннями допомагає усвідомити відмінності в етнічних культурах, які впливають на думки, почуття, потреби і наміри партнерів, та спонукає подружні пари до обговорення способів поліпшення їх міжетнічної взаємодії, без критичних оцінок, суджень, монологічних пояснень. Досить часто сім'ї з різних етносів переживають психологічні кризи, тому в таких випадках професійним обов'язком етнічного психолога є ретельне пояснення клієнтам причин виникнення кризової ситуації, закономірностей її перебігу і впливу на психічне здоров'я людини.

Отже, в поліетнічних сім'ях на незадоволеність шлюбом впливають такі етнічнопсихологічні особливості партнерів, як пасивність у міжетнічній взаємодії, домінування чоловічої рольової позиції чи нерівномірний розподіл обов'язків таким чином, що «деякі психологічні ролі виступають як захисні механізми, і причиною цього часто є прагнення захистити деякі болісні сторони свого «Я» [8, с. 80].

Нами розроблено психокорекційну програму з формування гнучкого образу «Я» в поліетнічних шлюбних пар з порушеннями в функціонально-рольовій взаємодії. Психокорекційна робота передбачає побудову моделі шлюбної мотивації на збереження поліетнічних сімейних традицій, формування комунікативних навичок, поліпшення міжетнічних взаємин на основі домовленості подружніми партнерами щодо виконання психологічних ролей.

Таким чином, модель міжетнічної взаємодії подружньої пари регулюється рольовими очікуваннями, сімейними цінностями, обов'язками, моральними нормами, комунікативними контактами. В регуляції міжетнічних сімейних взаємин особливо на першому етапі сімейного життя (від одного до трьох років) вагому роль відіграють саме соціально-психологічні характеристики сімейного партнера.

Висновки. Поліетнічна сім'я – це соціальна група зі складними міжетнічними взаєминами в оточенні етносів двох культур, що характеризується особливостями етнокультурної ідентичності з подвійною етнічною приналежністю, специфікою етнопсихології спілкування, морально-правовою відповідальністю та сукупністю психологічних ролей. На рольову узгодженість та характер сімейних стосунків можуть впливати етнічнопсихологічні особливості партнерів (як внутрішній чинник) та консультативна практика (як зовнішній чинник).

Етнічне сімейне консультування в асиміляції нових посткласичних підходів до вивчення сімейних етнічних груп є методичним способом оптимізації сімейних стосунків етнічним психологом на соціально-психологічному рівні. Становлення етнічної консультативної практики на власних дослідницьких підходах і методах з урахуванням ментальної свідомості, соціокультурних особливостей поліетнічного простору може забезпечити успішність вирішення психологічних проблем шлюбними партнерами. Етнопсихологічними чинниками їх адаптації в поліетнічних сім'ях є особливості їхньої комунікативної взаємодії на вербальному та невербальному рівнях, відповідальність за вивчення національних традицій певного етносу й повага до них, висока ступінь взаєморозуміння в різних соціально-етнічних ситуаціях, які можуть мати подвійне емоційне навантаження й прирівнюватися до впливу хронічних психологічних криз на психічне здоров'я людини.

Етнопсихологічні особливості інтернаціонального шлюбного подружжя є складовою професійної компетентності етнічного психолога-консультанта. Професійна компетентність консультанта щодо поліпшення комунікативних міжетнічних контактів з відповідними психологічними ролями в поліетнічній взаємодії сімейних партнерів забезпечує їм успішну психологічну допомогу.

Етнопсихологічними чинниками адаптації сімейних партнерів в поліетнічних етносах як різних національних груп є культура спілкування в межах дотримання національних традицій і звичаїв; мотивація до міжкультурної інтеграції сімейних стосунків; відповідність психологічних ролей партнерів їхнім очікуванням згідно з етнопсихологічними настановами, взаєморозуміння в поліетнічному оточенні; задоволеність потреб сімейними стосунками.

Етнопсихологічні особливості подружжя є суб'єктивним полем гармонізації міжособистісних взаємин, розвитку його міжетнічної комунікативної толерантності, а здорові сімейні стосунки є запорукою щасливого майбутнього всього людства.

Перспективою подальших досліджень є розробка психологічного інструментарію формування міжетнічної комунікативної толерантності як вагомого соціально-психологічного чинника адаптації подружньої пари до суб'єктивно значущого для неї поліетнічного культурного простору.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. Ф. Современное состояние проблематики социокультурных компетенций практикующего психолога / О. Ф. Бондаренко // Психологічне консультування і психотерапія. – Х., 2017. – Том 1. – Вип. 7. – С. 6–17.
2. Bondarenko, A. F. Socio-Cultural Competence of a Present-Day Counselor: Current Prospects and Future Challenges / A. F. Bondarenko, S. L. Fedko // Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics : [зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я. М., 2017. – Вип. 21(1). – 214 с.
3. Василюк Ф. Е. Методологический анализ в психологии / Ф. Е. Василюк. – М. : МГППУ ; Смысл, 2003. – 240 с.
4. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
5. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія : навч. посіб. / А. М. Львовичкіна. – К. : МАУП, 2002. – 142 с.
6. Пезешкиан Н. Торговец и попугай. Восточные истории и психотерапия / Н. Пезешкиан. – М, 1979. – 512 с.
7. Пезешкиан Н. Позитивная семейная психотерапия / Н. Пезешкиан. – М., 1985. – 201 с.
8. Титаренко Т. М. Психологія життєвої кризи / Т. М. Титаренко. – К. : Агропромвидав України, 1998. – 348 с.
9. Ivey, G. Pure Gold or Therapeutic Alloy? Some Issues Raised By The Conference “Change: Psychoanalytic Perspectives” / G. Ivey // Psychology in society (PINS). – 1998. – №. 23. – P. 23.
10. Patterson, C. H. Multicultural Counseling: From Diversity to Universality / C. H. Patterson // Journal of Counseling and Development. – 1996. – № 74. – P. 227–231.
11. Singha, D. Culture and Psychology: Perspective of Cross-Cultural Psychology / D. Singha // Psychology & Developing Society. – 2002. – Vol. 14. – № 11. – P. 11–25.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bondarenko O. F. Sovremennoe sostojanie problematiki sociokul'turnyh kompetencij praktikujushhego psihologa / O. F. Bondarenko // Psykholohichne konsultuvannia i psykhoterapiia. – Kh., 2017. – Tom 1. – Vyp. 7. – S. 6–17.
2. Bondarenko, A. F. Socio-Cultural Competence of a Present-Day Counselor: Current Prospects and Future Challenges / A. F. Bondarenko, S. L. Fedko // Psykholinhvistyka. Psykholingvistika. Psycholinguistics : [zb. nauk. prats DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody». – Pereiaslav-Khmelnytskyi : FOP Dombrovska Ya. M., 2017. – Vyp. 21(1). – 214 s.
3. Vasiljuk F. E. Metodologicheskij analiz v psihologii / F. E. Vasiljuk. – M. : MGPPU ; Smysl, 2003. – 240 s.
4. Il'in E. P. Differencial'naja psihofiziologija muzhchiny i zhenshhiny / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2002. – 544 s.
5. Lovochkina A. M. Etnopsykholohiia : navch. posib. / A. M. Lovochkina. – K. : MAUP, 2002. – 142 s.
6. Pezeshkian N. Torgovec i popugaj. Vostochnye istorii i psihoterapija / N. Pezeshkian. – M, 1979. – 512 s.
7. Pezeshkijan N. Pozitivnaja semejnaja psihoterapija / N. Pezeshkijan. – M., 1985. – 201 s.
8. Tytarenko T. M. Psykholohiia zhyttievoi kryzy / T. M. Tytarenko. – K. : Ahropromvydav Ukrainy, 1998. – 348 s.
9. Ivey, G. Pure Gold or Therapeutic Alloy? Some Issues Raised By The Conference “Change: Psychoanalytic Perspectives” / G. Ivey // Psychology in society (PINS). – 1998. – №. 23. – P. 23.
10. Patterson, C. H. Multicultural Counseling: From Diversity to Universality / C. H. Patterson // Journal of Counseling and Development. – 1996. – № 74. – P. 227–231.
11. Singha, D. Culture and Psychology: Perspective of Cross-Cultural Psychology / D. Singha // Psychology & Developing Society. – 2002. – Vol. 14. – № 11. – P. 11–25.

Chirkova, T.I. Ethno-psychological peculiarities of mixed married couples in the practice of family counseling. The article analyzes ethno-psychological features of mixed marriages in the practice of family counseling. The author analyzes the effects of verbal and non-verbal communication of couples from different ethnic groups on their interpersonal relationships. The ethno-psychological factors behind inter-ethnic married couple compatibility include national traditions-based communication, family intercultural integration motivation, compliance of family roles with couple's expectations, couples' ethno-psychological attitudes and interethnic mutual understanding. The author presents a training program aimed to develop mixed married couples' communicative skills as well as improve of dysfunctional couples' self-concepts.

The article highlights the role of family counselors in and the ways of resolving ethnic, psychological and social problems faced by inter-ethnic couples based on spouses' different mentalities.

Key words: family counseling, mentality, ethnic psychologist, inter-ethnic families, marital satisfaction, psychological compatibility, inter-ethnic relationships, role expectations, ethnos, family conflict.

Відомості про автора

Чиркова Тетяна Ігорівна, директор з персоналу ТОВ «Фуд Пак Сервіс» і ТОВ «АМПРІ Україна», м. Київ, Україна.

Chirkova, Tetyana Ihorivna, HR Director, «Food Pack Service LLC» and «AMPRI Ukraine LTD», Kyiv, Ukraine.

E-mail: tachyrkova@gmail.com